

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR IJTIMOYILASHUV JARAYONIDA OILA VA TA'LIM TASHKILOTI HAMKORLIGINI TASHKIL ETISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI

Kalandarova Fazilat Toxirovna

University of Business and Science nodavlat oliy ta'lim muassasasi
Pedagogika va psixologiya kafedrası o'qituvchisi kalandarovafazilat3@gmail.com

Mashrabjonova Xurshida Shkurullayevna

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi 24-41-guruh talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20538989>

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiylashuv jarayonini jadallashtirish va tizimlashtirishda oila hamda maktabgacha ta'lim tashkilotlari (MTT) o'rtasidagi hamkorlikning pedagogik mexanizmlari tadqiq etilgan. Shaxsning ilk rivojlanish davrida ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirishning optimal pedagogik shart-sharoitlari aniqlangan va tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: maktabgacha yosh, ijtimoiylashuv, pedagogik hamkorlik, oila, maktabgacha ta'lim, shart-sharoitlar, integratsiya, ijtimoiy moslashuv.

Inson shaxsiyatining poydevori aynan maktabgacha yoshdagi davrda qo'yiladi. Bu davrda bola nafaqat jismoniy va intellektual jihatdan rivojlanadi, balki jamiyatning faol a'zosi bo'lish uchun zarur bo'lgan ijtimoiy normalar, qadriyatlar va xulq-atvor qoidalarini ham o'zlashtira boshlaydi. Maktabgacha yoshdagi bolaning ijtimoiylashuvi murakkab va ko'p qirrali jarayon bo'lib, u ikki asosiy ijtimoiy institut — **oil**a va **maktabgacha ta'lim tashkiloti** muhitida kechadi.

Bugungi kunda ta'lim tizimidagi islohotlar ushbu ikki institutning uzviyligini ta'minlashni talab etmoqda. Biroq, amaliyotda ko'pincha oila va MTT o'rtasida pedagogik qarashlarning mos kelmasligi, muloqotning yetarli darajada tizimlashtirilmaganligi kuzatiladi. Shu bois, maktabgacha yoshdagi bolalarning muvaffaqiyatli ijtimoiylashuvi uchun oila va MTT hamkorligining samarali pedagogik shart-sharoitlarini ilmiy asoslash dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Bolaning ijtimoiylashuvi va unda ijtimoiy muhitning roli L.S.Vigotskiy, Ya.A.Komenskiy, Sh.A.Amonashvili kabi taniqli pedagog va psixologlar tomonidan tadqiq etilgan. O'zbekistonlik olimlardan Muhabbat Qodirxonova, F.Qodirova va boshqalar maktabgacha ta'lim tizimida oila bilan ishlashning shakl va usullarini o'rganganlar. Shunga qaramay, zamonaviy axborotlashgan jamiyat sharoitida, raqamli texnologiyalar bolalar hayotiga chuqur kirib borayotgan bir davrda, hamkorlikning yangicha pedagogik shart-sharoitlarini modifikatsiyalash zarurati mavjud.

Tadqiqot jarayonida tizimli yondashuv, pedagogik kuzatuv, qiyosiy tahlil, anketalashtirish hamda maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyachilari va ota-onalar o'rtasida o'tkazilgan ijtimoiy so'rovnoma metodlaridan foydalanildi. Hamkorlikning samaradorlik darajasini aniqlash maqsadida pedagogik jarayonlar bevosita tahlil qilindi.

Maktabgacha yoshdagi bolaning ijtimoiylashuvi — bu uning tengdoshlari va kattalar bilan muloqotga kirisha olishi, hissiy intellektining rivojlanishi va ijtimoiy rollarni anglashidir. Tadqiqotlarimiz shuni ko'rsatadiki, bu jarayon muvaffaqiyatli kechishi uchun quyidagi **pedagogik shart-sharoitlar** majmuini yaratish lozim:

1. Axborot-kommunikativ muhitning birligi

Oila va MTT bolaga nisbatan yagona tarbiyaviy talablarni qo'yishi kerak. Buning uchun an'anaviy ota-onalar majlislaridan tashqari, zamonaviy platformalar (masalan, yopiq Telegram guruhlar, mobil ilovalar) orqali pedagog va ota-ona o'rtasida kunlik qayta aloqa (feedback) o'rnatilishi zarur.

2. Ota-onalarning pedagogik kompetentligini oshirish

Ko'p hollarda ota-onalar bolaning yosh psixologiyasini yetarli darajada bilmasliklari sababli ijtimoiylashuv inqirozlariga noto'g'ri munosabatda bo'lishadi. MTT qoshida "Yosh ota-onalar maktabi" yoki "Pedagogik konsultatsiya punktlari"ni tashkil etish orqali ularning ijtimoiy-pedagogik savodxonligini yuksaltirish mumkin.

3. Hamkorlikdagi loyihaviy faoliyat (Interaktiv shakllar)

Bolalar, ota-onalar va tarbiyachilar ishtirokidagi qo'shma tadbirlar (sport musobaqalari, oilaviy teatr tomoshalari, ijodiy ko'rgazmalar) bolada jamoada ishlash ko'nikmasini tezroq shakllantiradi.

Tadqiqot natijasi: Oila va MTT hamkorligi yuqori bo'lgan guruhlardagi bolalarning 82 foizi tengdoshlari muhitiga oson va agressiyasiz moslashgan bo'lsa, hamkorlik sust bo'lgan muhitda bu ko'rsatkich atigi 45 foizni tashkil etdi.

Oila va MTT hamkorligining asosiy yo'nalishlari hamda shakllarini quyidagi jadval orqali ko'rish mumkin:

Hamkorlik yo'nalishlari	Pedagogik shakllar va metodlar	Kutilayotgan ijtimoiy natija
Diagnostik yo'nalish	So'rovnomalar, suhbatlar, bolaning ijtimoiy xaritasi	Bolaning individual xususiyatlarini aniqlash
Ma'rifiy yo'nalish	Seminar-treninglar, master-klasslar, davra suhbatlari	Ota-onalarning pedagogik madaniyatini oshirish
Amaliy-faoliyatli yo'nalish	Ochiq eshiklar kuni, qo'shma loyihalar, bayramlar	Bolada jamoaviy hamjihatlik va muloqot ko'nikmasi

Maktabgacha yoshdagi bolalarni ijtimoiylashuv jarayonida oila va ta'lim tashkiloti hamkorligini tizimli tashkil etish shunchaki tashkiliy faoliyat emas, balki chuqur pedagogik shart-sharoitlarni talab qiladigan jarayondir.

Pedagogik shart-sharoitlarni samarali joriy etish uchun quyidagilar tavsiya etiladi:

- MTT va oila o'rtasidagi munosabatlarni "buyruqbozlik"dan "sheriklik" (partnerlik) tamoyiliga o'tkazish;
- Har bir bolaning ijtimoiylashuv darajasini monitoring qilib boruvchi individual pedagogik-psixologik trayektoriyalarni yaratish;
- Ota-onalarni ta'lim-tarbiya jarayonining passiv kuzatuvchisidan faol ishtirokchisiga aylantirish.

Xulosa qilib aytganda, oila va ta'lim tashkilotining o'zaro uyg'un faoliyati bolaning jamiyatga shaxs bo'lib integratsiyalashuvini kafolatlaydi va kelgusi maktab ta'limiga muvaffaqiyatli o'tishiga zamin yaratadi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik mahorat va pedagogik texnologiyalar. – T.: TDPU, 2003. – 175 b.
2. Xodjayev B.X. Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. – T.: Sano-standart, 2017. – 416 b.
3. Кан-Калик В. А. Учителю о педагогическом общении. – М.: Просвещение,

1987. – 190 с.

4. Леонтьев А. А. Педагогическое общение. – М.: Нальчик, 1996. – 96 с.
5. Kalandarova, Fazilat Toxirovna Umumiy pedagogika /o'quv qo'llanma/ Kalandarova Fazilat Toxirovna. – Namangan: «SUNRISE-PRO», 2025. – 176 bet.
6. Toxirovna, K. F. (2024). O'qituvchilik Faoliyatida Deontologik Tayyorgarlikni Oshirish. *Miasto Przyszłości*, 51, 146-148.
7. Kalandarova F.T. KOMPETENTSIYAGA ASOSLANGAN YONDASHUV BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING DEONTOLOGIK KOMPETENTSIYALARINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSI SIFATIDA. <https://www.iupr.ru/5-120-2024>
8. Kalandarova, F. (2024). O'QITUVCHILARNING KASBIY KOMMUNIKATIV QOBILYATLARINI RIVOJLANTIRISHGA DEONTOLOGIK YONDASHUV. Namangan Davlat Universiteti.
9. Kalandarova Fazilat Tokhirovna. (2025). Improving the Deontological Competence of Primary Teachers on The Basis of Educational Technologies. *International Journal of Pedagogics*, 5(05), 42–45. <https://doi.org/10.37547/ijp/Volume05Issue05-11>
10. Toxirovna, K. F. . (2025). BOSHLANG'ICH TA'LIM TALABALARIDA DEONTOLOGIK YONDASHUVLAR ASOSIDA KASBIY KO'NIKMALARNI SHAKLLANTIRISH. *JOURNAL OF EDUCATION, ETHICS AND VALUE*, 4(10), 96–98. Retrieved from <https://jeev.innovascience.uz/index.php/jeev/article/view/1600>